

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-
гуманітарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

« 29 » 08. 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

« 29 » 08. 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІНОТ

Святослав ПИТЕЛЬ

« 29 » 08. 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни
ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Рівень вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – А Освіта

Спеціальність – А3 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма – «Початкова освіта»

кафедра освітології і педагогіки

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Залік, екзамен
Денна	1	2	30	30	4	8	48	120	2
Заочна	1	2	8	4			108	120	2

29.08.2025

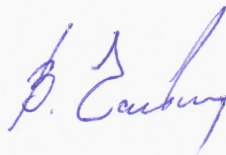
Тернопіль – 2025

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань А Освіта, спеціальності АЗ Початкова освіта, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26.06. 2025 р.)

Робочу програму склав: доктор філософії з дошкільної освіти, викладач кафедри освітології і педагогіки Ростислав РУДЕНСЬКИЙ.

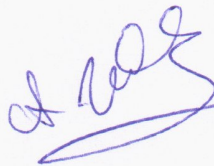
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри освітології і педагогіки (протокол № 1 від 26.08. 2025 р.).

В. о. завідувача кафедри
д.пед.н., проф.

Володимир ЧАЙКА

Гарант освітньої програми,
доктор філософії, викладач

Андріана ШИШАК

1. Опис дисципліни «Історія педагогіки»

Дисципліна – «Історія педагогіки»	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань: А Освіта	Статус дисципліни – Нормативна Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 5	Спеціальність: А3 Початкова освіта Освітньо-професійна програма: «Початкова освіта»	Рік підготовки: Денна – 1, Заочна – 1 Семестр: Денна – 2, Заочна – 2
Кількість змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)	Лекції: Денна – 30 год Заочна – 8 год Практичні заняття: Денна – 30 год Заочна – 4 год
Загальна кількість годин – 120 год		Самостійна робота: Денна – 48 год, Заочна – 108 год Індивідуальна робота – 4 год Тренінг – 8 год
Тижневих годин аудиторних – 4 год		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета й завдання вивчення дисципліни

2.1. Мета вивчення дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Історія педагогіки» полягає у формуванні у студентів системного розуміння розвитку педагогічної думки та освітніх систем від давніх часів до сучасності, усвідомленні взаємозв'язку педагогічних ідей із соціокультурним, політичним та філософським контекстом, розвитку навичок аналізу, порівняння та критичної оцінки педагогічних концепцій різних епох, а також здатності використовувати історичний досвід для вдосконалення сучасних освітніх практик і професійної діяльності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Завдання вивчення навчальної дисципліни «Історія педагогіки»:

- опанувати хронологію розвитку педагогічної думки та основні етапи історії освіти.
- ознайомитися з ключовими педагогічними концепціями та ідеями видатних мислителів різних епох.
- проаналізувати взаємозв'язок педагогічних ідей із соціокультурними, політичними та економічними умовами часу.
- порівнювати педагогічні підходи та методи навчання різних історичних періодів.
- оцінювати вплив історичних педагогічних практик на розвиток сучасної освіти та професійної діяльності.
- використовувати історичні джерела та педагогічні тексти для дослідження розвитку освіти.
- узагальнювати основні педагогічні концепції у вигляді схем, таблиць або хронологій.

- критично аналізувати педагогічні теорії та ідеї з позицій сучасної науки.
- формулювати власні висновки щодо ефективності різних педагогічних підходів у історичній перспективі.

2.3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами є вивчення дисципліни «Загальна педагогіка (Вступ до спеціальності. Загальна педагогіка)», «Історія державності та культури України» а також є сформовані вміння логічно, послідовно й грамотно висловлювати власні думки українською мовою, аналізувати тексти, формулювати узагальнення та висновки. Крім того, студенти повинні володіти навичками самоорганізації, планування навчальної діяльності та роботи з інформаційними джерелами, що забезпечує успішне опанування змісту дисципліни.

2.4 Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни:

- ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК-4. Здатність працювати в команді.
- ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
- ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК-9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
- СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.
- СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.
- СК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.
- СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

2.5. Програмні результати навчання

ПР-1. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02. Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПР-03. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-05. Організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПР-07. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-09. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-11. Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

ПР-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПР-16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

ПР-18. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР-23. Пропонувати власні способи вирішення психолого-педагогічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Феномен виховання й освіти у світовій суспільній цивілізації

Предмет і завдання навчального курсу «Історія педагогіки». Провідні концепції зародження виховання. Особливості виховання на різних етапах первісного суспільства. Виховні традиції давніх цивілізацій Сходу (східний тип виховання). Перші навчальні заклади Древнього Сходу (Ассирія, Вавилон, Шумер, Стародавній Єгипет, Індія, Китай). Сутність педагогічних ідей Конфуція. Спартанська й афінська освітні системи як першоджерела розвитку західної освітньо-виховної практики. Школа у Стародавньому Римі. Педагогічні ідеї у філософських системах Демокріта, Сократа, Платона, Аристотеля, Квінтіліана. Проблема дошкільного виховання й елементарної початкової освіти дітей в античному світі. Вплив Візантійської цивілізації на розвиток освіти і педагогічної думки на європейському континенті.

Тема 2. Зарубіжні виховні системи і педагогічні ідеї епох Середньовіччя, Відродження та Реформації

Релігійна традиція виховання у європейських католицьких державах VI–XV ст. Середньовічні освітньо-виховні системи та їх найхарактерніші ознаки. Освіта дівчат. Мета, завдання, зміст середньовічного лицарського виховання. Виникнення університетської освіти (Болонья, Кембридж, Оксфорд, Париж, Прага та ін.). Поняття про схоластику. Гуманістична педагогічна думка епохи Відродження (Вітторіно да Фельтре, М. Монтень, Ф. Рабле, Е. Роттердамський, Т. Мор, Т. Кампанелла). Сутність педагогічних ідей визначних представників Реформації (М.Лютер, Ж.Кальвін).

Тема 3. Західноєвропейська школа і педагогіка Нового часу та доби Просвітництва

Стан початкового шкільництва у провідних державах Західної Європи у XVII – першій половині XVIII ст. Виникнення закладів освіти підвищеного типу в Англії, Італії, Німеччині, Франції. Сутність єзуїтської системи виховання і навчання. Провідні тенденції у розвитку зарубіжної університетської освіти. Педагогічна думка Нового часу та доби Просвітництва (Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо) як основа формування наукової педагогіки та відображення в ній проблем виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Тема 4. Розвиток зарубіжної школи і педагогіки наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Соціально-економічні та політичні основи педагогічних ідей і нових типів навчальних закладів у Західній Європі. Зміст шкільних реформ у провідних державах Заходу цього періоду.

Сутність теорії елементарної освіти та методики початкового навчання Й. Г. Песталоцці. Розробка проблем мети і засобів навчання та виховання у педагогічній спадщині Й. Гербарта, його внесок у розвиток теорії і методики початкової освіти. Освітня діяльність і педагогічні погляди А. Дістервега, Р. Оуена, Ф. Фребеля. Виникнення перших дошкільних закладів на західноєвропейських теренах.

Тема 5. Еволюція зарубіжних національних систем освіти і педагогічних концепцій наприкінці XIX – у першій половині XX ст.

Особливості розвитку школи у державах Заходу в період бурхливого розвитку ринкових відносин. Головні пріоритети освітніх реформ кінця XIX – початку XX ст. у Англії, Німеччині, Франції, США. Інноваційний характер зарубіжних освітніх систем 1920-х – 1930-х рр. Основні течії в зарубіжній педагогіці кінця XIX – першої третини XX ст. Найвидатніші персоналії та ідеї творчої спадщини представників традиціоналістської і реформаторської педагогіки (О. Декролі, Д. Дьюї, Е. Кей, Г. Кершенштейнер, М. Монтессорі, Р. Штайнер та ін.).

Тема 6. Загальні тенденції у розвитку світової освіти і педагогіки у другій половині XX – на початку XXI ст.

Зміст і результати зарубіжних освітніх реформ кінця XX ст. Сучасна система освіти у провідних державах Заходу (Великобританія, Німеччина, США, Франція). Система освіти в Японії. Основні положення новітніх зарубіжних педагогічних концепцій. Провідні чинники європейської інтеграції у галузі вищої освіти. Болонський процес і формування європейського простору вищої освіти.

Тема 7. Виховання, навчання і педагогічна думка на українських землях у дохристиянський період і в княжу добу

Загальні відомості про етногенез українського народу і формування держави Київська Русь. Виховання у східних слов'ян у дохристиянську добу. Виникнення і впровадження слов'янської азбуки як важливий чинник започаткування освіти на Русі. Християнство і його роль у розвитку освіти. Становлення шкільництва, зміст навчання у перших організованих формах освіти русичів. Збереження і примноження освітніх традицій Київської Русі у Галицько-Волинській державі. Найважливіші педагогічні пам'ятки періоду руської державності.

Тема 8. Розвиток освіти і педагогічної думки в період українського Відродження

Сутність, мета і завдання освітнього руху на українських землях у XV – першій половині XVIII ст. Вплив західноєвропейських освітніх традицій на розвиток шкільництва на українських землях. Стан тогочасної початкової школи та виховання дітей дошкільного віку. Острозька школа як перша висока школа в Україні. Виникнення і розвиток братських шкіл. Заснування та діяльність Києво-Могилянської Академії; організація, методика навчання, видатні діячі та випускники КМА, її роль у формуванні національної свідомості та культури. Педагогічні погляди Ф. Прокоповича, С. Полоцького, Є. Славинецького, К. Ставровецького, М. Смотрицького. Українське шкільництво на теренах Запорізької Січі. Козацька педагогіка як унікальне явище світової культури.

Тема 9. Школа і педагогіка в Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. (східно- та західноукраїнський контексти)

Причини та зміст реформ освіти в Російській і Австрійській імперіях наприкінці XVIII – на початку XIX ст., їх вплив на розвиток школи і педагогічної думки на українських землях. Стан тогочасної школи. Формування державної системи початкової освіти на підросійських і підавстрійських українських територіях. Виникнення перших університетів (Львів, Харків). Просвітницька діяльність і педагогічні погляди Г. Сковороди. Педагогічна складова програм Кирило-Мефодіївського братства (Київ) і «Руської трійці» (Львів). Тенденції розвитку освіти на українських землях у другій половині XIX – на початку XX ст. Функціонування різних типів закладів дошкільної та початкової освіти. Громадські культурно-освітні та педагогічні інституції, їх роль у розвитку шкільництва і педагогічної думки (громади, «Просвіта», педагогічні товариства, учительські організації). Становлення вітчизняної педагогіки як науки, її найвизначніші представники. К. Ушинський, О. Духнович про дошкільне виховання і початкову

освіту. Освітня діяльність і педагогічні погляди Х. Алчевської, Б. Грінченка, М. Драгоманова, М. Корфа, М. Пирогова, І. Франка, Т. Шевченка та ін.

Тема 10. Освітній рух періоду Першої світової війни та визвольних змагань за українську державність

Школа й освіта на українських землях у роки Першої світової війни. Освітня політика українських урядів 1917 – 1919 рр.; роль учительської громадськості у її реалізації. Діяльність Товариства шкільної освіти, Всеукраїнської спілки учителів. Роль педагогічного журналу «Вільна українська школа» у розвитку національної освіти і педагогічної думки. Зміст проекту єдиної школи в Україні. Освітні процеси на західноукраїнських землях у добу ЗУНР. 15 Напрями освітньої діяльності та основні положення творчої спадщини визначних громадських діячів і педагогів доби культурно-освітнього ренесансу 1917 – 1919 рр. (М. Грушевський, І. Огієнко, С. Русова, С. Сірополко, І. Стещенко, С. Черкасенко та ін.).

Тема 11. Українська школа і педагогіка у 1920-х – 1980-х рр.

Причини суттєвих змін в освітній політиці урядів держав, до складу яких увійшли українські землі після поразки національних визвольних змагань. Зміст освітніх процесів 1920-х – 1930-х рр. в Україні в умовах радянської влади та їх особливості на західноукраїнських землях. Педагогічна діяльність і головні положення творчої спадщини А. Макаренка. Провідні ідеї педагогічної спадщини Г. Ващенко. Тенденції розвитку школи і педагогіки в Україні у 1940-х – 1980-х рр. Мета, завдання, зміст і результати для системи освіти України державних освітніх реформ цього періоду. Науково-педагогічна діяльність В. Сухомлинського як основа відродження гуманістичних засад у теорії та практиці української школи післявоєнного періоду. Навчання і виховання дітей шестирічного віку та ідея становлення вчителя-вихователя у творчій спадщині В. Сухомлинського.

Тема 12. Відродження національної освіти і педагогічної думки в умовах незалежної України

Необхідність докорінної перебудови системи освіти в Україні з проголошенням її незалежності. Основні напрями та зміст реформ. освіти 1990-х – початку 2000-х рр. і їх відображення у законодавчих освітніх документах. Стан і проблеми сучасної школи. Державний стандарт початкової загальної освіти і його впровадження у навчально-виховний процес сучасної школи. Державний стандарт дошкільної освіти і шляхи його реалізації. Розвиток української педагогічної науки за роки незалежності України та її найвидатніші представники. Напрями і зміст історико-педагогічних досліджень у сфері початкової та дошкільної освіти в Україні на межі ХХ – ХХІ ст.

4. Структура залікового кредиту дисципліни «Історія педагогіки»

Теми	Години							Тр.	Контрольні заходи
	Лекції		ПЗ		Сам. робота		Інд.		
	Д	З	Д	З	Д	З	Д		
Тема 1. Виникнення виховання й освіти у світовій суспільній цивілізації.	2		2		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення, виконання практичних завдань
Тема 2. Зарубіжні виховні системи і педагогічні ідеї епох Середньовіччя, Відродження та Реформації.	2	2	2	2	4	9	4	8	Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 3. Західноєвропейська школа і педагогіка Нового часу та доби Просвітництва	2		2		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 4. Розвиток зарубіжної школи і	2		2		4	9			Поточне опитування, тестування,

педагогіки наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.									дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 5. Еволюція зарубіжних національних систем освіти і педагогічних концепцій наприкінці XIX – у першій половині XX ст.	4		4		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 6. Загальні тенденції у розвитку світової освіти і педагогіки у другій половині XX – на початку XXI ст.	2	2	2		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 7. Виховання, навчання і педагогічна думка на українських землях у дохристиянський період і в княжу добу	2		2		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 8. Розвиток освіти і педагогічної думки в період українського Відродження.	2		2		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 9. Школа і педагогіка в Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. (східно- та західноукраїнський контексти)	2	2	2	2	4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 10. Освітній рух періоду Першої світової війни та визвольних змагань за українську державність	4		4		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 11. Українська школа і педагогіка у 1920-х – 1980-х рр.	4	2	4		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Тема 12. Відродження національної освіти і педагогічної думки в умовах незалежної України.	2		2		4	9			Поточне опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних запитань, виконання практичних завдань
Всього	30	8	30	4	48	108	4	8	

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Історія педагогіки»

Мета практичних занять з дисципліни «Історія педагогіки» полягає у формуванні у студентів умінь аналізувати та порівнювати педагогічні концепції різних історичних періодів, критично оцінювати педагогічні тексти та джерела, застосовувати історичний досвід у сучасній освітній практиці, а також у розвитку навичок самостійного дослідження, підготовки та презентації результатів педагогічних досліджень.

Практичне заняття 1

Тема 1. Феномен виховання й освіти у світовій суспільній цивілізації

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати та порівнювати виховні системи і освітні практики різних цивілізацій, визначати вплив історичних педагогічних концепцій на сучасну освіту, усвідомлювати роль філософських ідей у формуванні системи виховання та освіти, а також здатність обговорювати педагогічні традиції давнини і застосовувати історичний досвід у сучасній практиці.

Питання для обговорення:

1. Предмет і завдання навчального курсу «Історія педагогіки».
2. Провідні концепції зародження виховання.
3. Особливості виховання на різних етапах первісного суспільства.
4. Виховні традиції давніх цивілізацій Сходу (східний тип виховання).
5. Перші навчальні заклади Древнього Сходу (Ассирія, Вавилон, Шумер, Стародавній Єгипет, Індія, Китай).
6. Сутність педагогічних ідей Конфуція.
7. Спартанська й афінська освітні системи як першоджерела розвитку західної освітньо-виховної практики.
8. Школа у Стародавньому Римі.
9. Педагогічні ідеї у філософських системах Демокріта, Сократа, Платона, Аристотеля, Квінтіліана.
10. Проблема дошкільного виховання й елементарної початкової освіти дітей в античному світі.
11. Вплив Візантійської цивілізації на розвиток освіти і педагогічної думки на європейському континенті.

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Які виховні принципи давніх цивілізацій залишаються актуальними в сучасній освіті?
- Чим східна і західна системи виховання відрізнялися в античному світі, і які з їхніх ідей можна застосувати сьогодні?
- Чому педагогічні ідеї філософів Стародавньої Греції вважаються фундаментом західної освіти?
- Який вплив мала Візантійська цивілізація на розвиток європейської освіти та педагогічної думки?
- Чи можна вважати спартанську систему виховання ефективною з точки зору розвитку особистості?
- Наскільки ідеї Конфуція вплинули на формування морально-етичних норм у вихованні в сучасних країнах Сходу?
- Які уроки історії дошкільного та початкового виховання античного світу можна використати в сучасній практиці?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Порівняльний аналіз освітніх систем	Студенти порівнюють спартанську, афінську та давньоєгипетську освітні системи за структурою, цілями та методами виховання	Зібрати інформацію з джерел, скласти таблицю порівняння та презентувати ключові відмінності	Розуміння особливостей освітніх систем різних цивілізацій, уміння аналізувати педагогічні підходи	Таблиця + усна презентація (5 хв)
Розробка педагогічної схеми	Створити схему або діаграму розвитку педагогічних ідей від давніх цивілізацій до античної філософії	На основі навчального матеріалу та додаткових джерел зобразити послідовність та взаємозв'язки педагогічних концепцій	Візуалізація історії педагогічних ідей, системне мислення	Схема на аркуші або у презентації PowerPoint

Практичне заняття 2

Тема 2. Зарубіжні виховні системи і педагогічні ідеї епох Середньовіччя, Відродження та Реформації

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати та порівнювати зарубіжні виховні системи Середньовіччя, Відродження та Реформації, визначати вплив релігійних і гуманістичних педагогічних ідей на розвиток освіти, оцінювати роль університетської освіти та лицарського виховання, а також здатність застосовувати історичний досвід у сучасних освітніх практиках.

Питання для обговорення:

1. Релігійна традиція виховання у європейських католицьких державах VI–XV ст.
2. Середньовічні освітньо-виховні системи та їх найхарактерніші ознаки.
3. Освіта дівчат.
4. Мета, завдання, зміст середньовічного лицарського виховання.
5. Виникнення університетської освіти (Болонья, Кембридж, Оксфорд, Париж, Прага та ін.).
6. Поняття про схоластику.
7. Гуманістична педагогічна думка епохи Відродження (Вітторіно да Фельтре, М. Монтень, Ф. Рабле, Е. Роттердамський, Т. Мор, Т. Кампанелла).
8. Сутність педагогічних ідей визначних представників Реформації (М. Лютер, Ж. Кальвін).

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Як релігійні традиції впливали на формування освіти і виховання в Середньовіччі?
- Чи можна вважати середньовічне лицарське виховання ефективним для розвитку особистості?
- У чому полягає значення університетської освіти для розвитку європейської науки та педагогіки?
- Які ідеї гуманістичних педагогів Відродження залишаються актуальними в сучасному навчанні?
- Наскільки реформаторські ідеї Лютера та Кальвіна змінили систему освіти у Європі?
- Чому освіта дівчат у Середньовіччі мала обмежений характер, і які висновки можна зробити для сучасної гендерної рівності в освіті?
- Який вплив схоластики на структуру навчальних програм університетів можна простежити і сьогодні?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Порівняльний аналіз виховних систем	Студенти порівнюють освітні системи Середньовіччя, Відродження та Реформації за цілями, методами та змістом	Зібрати інформацію з джерел, скласти таблицю порівняння та представити ключові відмінності	Усвідомлення розвитку педагогічних концепцій та їх впливу на сучасну освіту	Таблиця + усна презентація (5 хв)
Дослідження університетської освіти	Створити карту або схему виникнення перших європейських університетів і їх основні особливості	На основі навчального матеріалу та додаткових джерел відобразити історію створення університетів та їх роль у розвитку науки та освіти	Візуалізація процесу розвитку університетської освіти та розуміння її педагогічного значення	Карта або схема на аркуші / презентація PowerPoint

Практичне заняття 3

Тема 3. Західноєвропейська школа і педагогіка Нового часу та доби Просвітництва

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати та порівнювати зарубіжну школу і педагогічні системи Нового часу та доби Просвітництва, оцінювати вплив педагогічних ідей Коменського, Локка та Руссо на формування наукової педагогіки, визначати роль шкільництва та університетської освіти у розвитку суспільства, а також розвивати критичне мислення щодо застосування історичних педагогічних підходів у сучасній освіті.

Питання для обговорення:

1. Стан початкового шкільництва у провідних державах Західної Європи у XVII – першій половині XVIII ст.
2. Виникнення закладів освіти підвищеного типу в Англії, Італії, Німеччині, Франції.
3. Сутність єзуїтської системи виховання і навчання.
4. Провідні тенденції у розвитку зарубіжної університетської освіти.
5. Педагогічна думка Нового часу та доби Просвітництва (Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо).
6. Відображення проблем виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в педагогічних концепціях Просвітництва.

Дискусійне обговорення проблемних запитань

- Чи обмежувала єзуїтська система виховання свободу мислення учнів, чи вона формувала ефективну дисципліну та моральні цінності?
- Чи ідеї Локка та Руссо про свободу та природні права дітей були реально застосовні у школах Нового часу, чи залишалися утопією?
- Які конфлікти між релігійним контролем і науковим підходом до освіти можна простежити у системах Нового часу?
- Чи університети того періоду справді сприяли розвитку науки, чи були інструментом соціального відбору і елітаризації?
- Наскільки педагогічні концепції Коменського актуальні для сучасного дошкільного та початкового виховання, і де їх застосування може бути проблемним?
- Чи школа Нового часу формувала індивідуальність учня, чи лише готувала його до виконання соціальних ролей?
- Які уроки систем виховання Просвітництва можуть бути небезпечними, якщо їх реалізовувати в сучасному освітньому процесі?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Порівняння педагогічних концепцій	Студенти порівнюють ідеї Коменського, Локка та Руссо щодо виховання і навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку	Створити таблицю порівняння основних принципів, методів і цілей виховання кожного автора	Усвідомлення різних підходів до виховання та навчання, розвиток критичного аналізу	Таблиця + усна презентація (5 хв)
Модель навчального закладу Нового часу	Розробити концептуальну схему школи або університету того періоду із зазначенням структури, методів та педагогічних ідей	На основі навчального матеріалу намалювати схему або створити презентацію з описом особливостей навчального закладу	Візуалізація історичної педагогічної практики, розуміння взаємозв'язку теорії та практики	Схема/презентація PowerPoint

Практичне заняття

Тема 4. Розвиток зарубіжної школи і педагогіки наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати розвиток зарубіжної школи наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст., оцінювати вплив соціально-економічних і політичних факторів на освітні системи, порівнювати педагогічні концепції Песталоцці, Гербарта, Дістервега, Оуена та Фребеля, а також розвивати критичне мислення щодо застосування історичних ідей у сучасній дошкільній та початковій освіті.

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічні та політичні основи педагогічних ідей і нових типів навчальних закладів у Західній Європі.
2. Зміст шкільних реформ у провідних державах Заходу цього періоду.
3. Сутність теорії елементарної освіти та методики початкового навчання Й. Г. Песталоцці.

4. Розробка проблем мети і засобів навчання та виховання у педагогічній спадщині Й. Гербарта, його внесок у розвиток теорії і методики початкової освіти.
5. Освітня діяльність і педагогічні погляди А. Дістервега, Р. Оуена, Ф. Фребеля.
6. Виникнення перших дошкільних закладів на західноєвропейських теренах.

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Чи були педагогічні ідеї Песталоцці та Гербарта революційними для свого часу, чи лише адаптацією попередніх концепцій?
- Наскільки вплив соціально-економічних і політичних змін визначав успіх шкільних реформ у Західній Європі?
- Чи концепції Дістервега, Оуена та Фребеля можна вважати універсальними, або вони були обмежені конкретними соціальними умовами?
- Чи створення перших дошкільних закладів було радше освітнім прогресом чи інструментом соціального контролю над дітьми?
- Які методики елементарного навчання Песталоцці актуальні для сучасної початкової школи, а які можуть бути проблемними?
- Чи сучасна дошкільна освіта може ефективно інтегрувати ідеї Фребеля, і де це може спричинити конфлікт із сучасними стандартами?
- Який вплив педагогічних ідей цього періоду на формування демократичних або авторитарних елементів у школі можна простежити сьогодні?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Порівняльний аналіз педагогічних систем	Студенти порівнюють педагогічні ідеї Песталоцці, Гербарта та Фребеля за принципами, методами та цілями виховання	Створити таблицю порівняння, підкреслити подібності та відмінності, презентувати результати	Усвідомлення розвитку методик початкового та дошкільного виховання, розвиток критичного аналізу	Таблиця + усна презентація (5 хв)
Розробка концептуальної схеми навчального закладу	Розробити модель початкової школи або дошкільного закладу на основі ідей Песталоцці, Фребеля та Оуена	Використати навчальний матеріал для створення схеми з структурою, методами та виховними цілями	Візуалізація педагогічних концепцій, розуміння практичного застосування історичних ідей	Схема/презентація PowerPoint

Практичне заняття

Тема 5. Еволюція зарубіжних національних систем освіти і педагогічних концепцій наприкінці XIX – у першій половині XX ст.

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати розвиток зарубіжних національних систем освіти наприкінці XIX – у першій половині XX ст., оцінювати інноваційний характер освітніх реформ, порівнювати традиціоналістські та реформаторські педагогічні концепції, досліджувати педагогічну спадщину видатних мислителів (Дьюї, Монтессорі, Штайнер та ін.), а також розвивати критичне мислення щодо застосування історичних педагогічних ідей у сучасній освіті.

Питання для обговорення:

1. Особливості розвитку школи у державах Заходу в період бурхливого розвитку ринкових відносин.
2. Головні пріоритети освітніх реформ кінця XIX – початку XX ст. у Англії, Німеччині, Франції, США.
3. Інноваційний характер зарубіжних освітніх систем 1920-х – 1930-х рр.
4. Основні течії в зарубіжній педагогіці кінця XIX – першої третини XX ст.
5. Найвидатніші персоналії та ідеї творчої спадщини представників традиціоналістської та реформаторської педагогіки (О. Декролі, Д. Дьюї, Е. Кей, Г. Кершенштейнер, М. Монтессорі, Р. Штайнер та ін.).

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Чи новаторські підходи Дьюї та Монтессорі справді сприяли розвитку індивідуальної особистості, чи були елементом експерименту над дітьми?
- Чи традиційні школи цього періоду обмежували творчий потенціал учнів, і чи був у цьому сенс для індустріального суспільства?
- Чи освітні інновації 1920–1930-х рр. були універсальними, чи лише адаптованими для конкретних соціальних та економічних умов?
- Як ринкові відносини та економічна конкуренція впливали на шкільні реформи, і чи можна говорити про соціальну нерівність у доступі до освіти?
- Чи можна сьогодні застосовувати ідеї Штайнера або Монтессорі без ризику конфлікту з сучасними стандартами і програмами?
- Які уроки цього періоду свідчать про переваги та небезпеки поєднання традиційного і реформаторського підходів у сучасній школі?
- Чи інноваційні системи освіти минулого були насправді більш ефективними для розвитку критичного мислення, ніж традиційні школи?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Порівняння педагогічних концепцій	Студенти порівнюють ідеї традиціоналістських і реформаторських педагогів (Дьюї, Монтессорі, Штайнер) за принципами, методами та цілями виховання	Створити таблицю порівняння, виділити спільні та відмінні риси, презентувати результати	Усвідомлення різних підходів до навчання та виховання, розвиток критичного аналізу	Таблиця + усна презентація (5 хв)
Розробка концептуальної моделі школи	Створити концепцію навчального закладу з елементами традиційного та реформаторського підходів на основі педагогічної спадщини XX ст.	Використати матеріал та додаткові джерела, намалювати схему структури, методів та цілей виховання	Візуалізація педагогічних ідей, розуміння їх практичного застосування	Схема/презентація PowerPoint

Практичне заняття

Тема 6. Загальні тенденції у розвитку світової освіти і педагогіки у другій половині XX – на початку XXI ст.

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати сучасні тенденції розвитку світової освіти і педагогіки, оцінювати результати освітніх реформ кінця XX – початку XXI ст., порівнювати системи освіти провідних держав Заходу та Японії, досліджувати новітні педагогічні концепції та механізми європейської інтеграції, а також критично оцінювати застосування цих ідей у сучасній освітній практиці.

Питання для обговорення:

1. Зміст і результати зарубіжних освітніх реформ кінця XX ст.
2. Сучасна система освіти у провідних державах Заходу (Великобританія, Німеччина, США, Франція).
3. Система освіти в Японії.
4. Основні положення новітніх зарубіжних педагогічних концепцій.
5. Провідні чинники європейської інтеграції у галузі вищої освіти.
6. Болонський процес і формування європейського простору вищої освіти.

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Чи всі зарубіжні освітні реформи кінця XX – початку XXI ст. дійсно підвищили якість освіти, чи вони лише формально модернізували систему?
- Чи можна вважати систему освіти США більш ефективною для розвитку креативності, ніж європейські моделі, і чому?

- Які сильні та слабкі сторони японської системи освіти і чи варто їх копіювати в інших країнах?
- Чи європейська інтеграція у вищій освіті (Болонський процес) дійсно сприяє академічній мобільності, чи вона створює стандартизацію, яка обмежує наукову автономію?
- Наскільки новітні педагогічні концепції враховують індивідуальні потреби учнів і студентів, або орієнтовані на масовість?
- Чи глобалізація освіти загрожує національним особливостям системи навчання?
- Які уроки сучасних реформ можна застосувати в Україні, і що може бути небезпечним при їх прямому копіюванні?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Порівняльний аналіз сучасних систем освіти	Студенти порівнюють систему освіти у Великобританії, Німеччині, США, Франції та Японії за структурою, формами навчання та методами оцінювання	Створити таблицю порівняння, визначити ключові відмінності та особливості, підготувати усну презентацію	Усвідомлення різних підходів до сучасної освіти, розвиток аналітичного мислення	Таблиця + усна презентація (5 хв)
Розробка міні-проекту освітньої інновації	Створити концепцію освітнього проекту або програми, яка враховує ідеї Болонського процесу або новітніх педагогічних концепцій	На основі навчального матеріалу та додаткових джерел розробити короткий план проекту з цілями, методами та очікуваними результатами	Навички проектування сучасного освітнього процесу, критичне оцінювання реформ	План міні-проекту + коротка презентація (3–5 хв)

Практичне заняття

Тема 7. Виховання, навчання і педагогічна думка на українських землях у дохристиянський період і в княжу добу

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати розвиток виховання, навчання та педагогічної думки на українських землях у дохристиянський період і в княжу добу, оцінювати роль слов'янської азбуки та християнства у формуванні системи освіти, досліджувати зміст навчання у перших організованих школах Київської Русі та Галицько-Волинської держави, а також критично оцінювати значення педагогічних пам'яток для розвитку української освіти.

Питання для обговорення:

1. Загальні відомості про етногенез українського народу і формування держави Київська Русь.
2. Виховання у східних слов'ян у дохристиянську добу.
3. Виникнення і впровадження слов'янської азбуки як важливий чинник започаткування освіти на Русі.
4. Християнство і його роль у розвитку освіти.
5. Становлення шкільництва, зміст навчання у перших організованих формах освіти русичів.
6. Збереження і примноження освітніх традицій Київської Русі у Галицько-Волинській державі.
7. Найважливіші педагогічні пам'ятки періоду руської державності.

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Чи слов'янська азбука мала більше освітнє чи політичне значення для Київської Русі?
- Наскільки вплив християнства обмежував чи розширював доступ до освіти для різних соціальних груп?
- Чи можна виховання у дохристиянську добу вважати ефективним з точки зору формування соціальних норм і моралі?
- Які уроки організованого шкільництва Київської Русі можна застосувати у сучасному початковому навчанні?
- Чи педагогічні пам'ятки того часу відображають реальне життя дітей, чи більше ідеалізують навчання та виховання?

- Як вплив Галицько-Волинської держави сприяв збереженню та розвитку освітніх традицій і чи був він рівноправним для всіх дітей?
- Чи сучасні дослідники можуть однозначно оцінити педагогічні практики Київської Русі, чи історичні джерела надто фрагментарні?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Аналіз педагогічних пам'яток	Студенти вивчають одну з педагогічних пам'яток (наприклад, «Повчання Володимира Мономаха») і визначають основні принципи виховання та навчання	Ознайомитися з текстом пам'ятки, скласти короткий аналіз у вигляді таблиці або нотаток	Усвідомлення змісту педагогічних ідей княжої доби, розвиток навичок історичного аналізу	Таблиця або нотатки + усна презентація (3–5 хв)
Рольова гра «Школа Київської Русі»	Створити міні-сценку або обговорення, де студенти відтворюють навчальний процес у княжі часи, застосовуючи знання про шкільництво та виховання	Розподіл ролей (учні, учителі), підготовка коротких текстів або діалогів, відтворення навчального процесу	Розуміння практики навчання і виховання, розвиток комунікативних та креативних навичок	Міні-сценка/ рольова гра на занятті (5–7 хв)

Практичне заняття

Тема 8. Розвиток освіти і педагогічної думки в період українського Відродження

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати розвиток освіти та педагогічної думки на українських землях у період Відродження, оцінювати вплив західноєвропейських освітніх традицій на шкільництво, досліджувати роль Острозької школи, братських шкіл і Києво-Могилянської академії у формуванні національної свідомості та культури, а також критично оцінювати унікальні риси козацької педагогіки та її значення для виховання дітей.

Питання для обговорення:

1. Сутність, мета і завдання освітнього руху на українських землях у XV – першій половині XVIII ст.
2. Вплив західноєвропейських освітніх традицій на розвиток шкільництва на українських землях.
3. Стан тогочасної початкової школи та виховання дітей дошкільного віку.
4. Острозька школа як перша висока школа в Україні.
5. Виникнення і розвиток братських шкіл.
6. Заснування та діяльність Києво-Могилянської Академії, організація, методика навчання, видатні діячі та випускники.
7. Українське шкільництво на теренах Запорізької Січі.
8. Козацька педагогіка як унікальне явище світової культури.

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Чи вплив західноєвропейських освітніх традицій був позитивним для формування національної освіти, чи призводив до культурного конформізму?
- Наскільки Острозька школа і братські школи були доступними для дітей різних соціальних верств?
- Чи педагогічні погляди Ф. Прокоповича та інших діячів були більше теоретичними, чи реально впливали на виховання учнів?
- Чи Києво-Могилянська академія сприяла формуванню національної свідомості, чи вона більше орієнтувалася на релігійні та політичні інтереси?
- Наскільки унікальна козацька педагогіка могла поєднувати військову підготовку з культурним та моральним вихованням?
- Чи сучасна українська освіта може використати елементи козацької педагогіки, і що при цьому може бути проблемним?
- Які освітні ідеї українського Відродження мають універсальний характер і актуальні для сучасного навчання?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Аналіз педагогічної спадщини КМА	Студенти обирають одного діяча (Ф. Прокопович, С. Полоцький, Є. Славинецький, К. Ставровецький, М. Смотрицький) і досліджують його педагогічні ідеї та методи навчання	Підготувати короткий опис концепцій, скласти таблицю основних принципів і методів	Усвідомлення внеску видатних педагогів українського Відродження, розвиток аналітичного мислення	Таблиця + усна презентація (3–5 хв)
Рольова гра «Братська школа / Козацька школа»	Створити міні-сценку або обговорення навчального процесу в братській школі чи на Запорізькій Січі, застосовуючи історичні знання	Розподіл ролей (учні, учителі), підготовка коротких текстів або діалогів, відтворення навчального процесу	Розуміння практики навчання і виховання, розвиток креативних та комунікативних навичок	Міні-сценка/ рольова гра на занятті (5–7 хв)

Практичне заняття

Тема 9. Школа і педагогіка в Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. (східно- та західноукраїнський контексти)

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати розвиток школи і педагогічної думки на українських землях наприкінці XVIII – на початку XX ст. у східно- та західноукраїнському контексті, оцінювати вплив реформ Російської та Австрійської імперій на освіту, досліджувати діяльність перших університетів, громадських організацій та видатних педагогів (К. Ушинський, О. Духнович, Х. Алчевська, М. Драгоманов, М. Пирогов, І. Франко, Т. Шевченко), а також критично оцінювати педагогічні здобутки цього періоду та їх значення для сучасної освіти.

Питання для обговорення:

1. Причини та зміст реформ освіти в Російській і Австрійській імперіях наприкінці XVIII – на початку XIX ст., їх вплив на розвиток школи і педагогічної думки на українських землях.
2. Стан тогочасної школи та формування державної системи початкової освіти на підросійських і підавстрійських українських територіях.
3. Виникнення перших університетів (Львів, Харків).
4. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди Г. Сковороди.
5. Педагогічна складова програм Кирило-Мефодіївського братства (Київ) і «Руської трійці» (Львів).
6. Тенденції розвитку освіти на українських землях у другій половині XIX – на початку XX ст.
7. Функціонування різних типів закладів дошкільної та початкової освіти.
8. Громадські культурно-освітні та педагогічні інституції, їх роль у розвитку шкільництва і педагогічної думки (громади, «Просвіта», педагогічні товариства, учительські організації).
9. Становлення вітчизняної педагогіки як науки, її найвизначніші представники (К. Ушинський, О. Духнович).
10. Освітня діяльність і педагогічні погляди Х. Алчевської, Б. Грінченка, М. Драгоманова, М. Корфа, М. Пирогова, І. Франка, Т. Шевченка та ін.

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Чи реформи Російської та Австрійської імперій були корисними для розвитку освіти українських земель, чи вони мали насамперед політичний контроль?
- Наскільки університети Львова і Харкова сприяли формуванню національної свідомості та педагогічної думки?
- Чи ідеї Г. Сковороди залишалися актуальними для шкільного виховання дітей, чи вони були радше філософським концептом?
- Як діяльність громадських організацій («Просвіта», братства, педагогічні товариства) впливала на доступ до освіти різних соціальних верств?

- Чи педагогічні ідеї К. Ушинського, О. Духновича та інших можна вважати універсальними, чи вони були адаптовані до конкретних соціально-історичних умов?
- Чи педагогічні здобутки цього періоду можна застосувати у сучасній українській школі без модифікацій?
- Який вплив літературних і освітніх діячів (І. Франко, Т. Шевченко) був більш педагогічним, а який — політичним чи культурним?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Дослідження педагогічної спадщини К. Ушинського і О. Духновича	Студенти вивчають концепції дошкільного виховання та початкової освіти, порівнюють підходи двох педагогів	Створити таблицю порівняння за критеріями: мета виховання, методи, принципи, особливості організації навчання	Усвідомлення внеску визначних педагогів у розвиток української освіти, розвиток аналітичних навичок	Таблиця + усна презентація (3–5 хв)
Модель громадського освітнього осередку	Розробити концепцію діяльності навчальної чи просвітницької організації на основі історичного прикладу («Просвіта», братські школи, педагогічні товариства)	Скласти план осередку: цілі, структура, методи, очікувані результати; підготувати коротку презентацію	Навички проєктування освітніх інституцій, критичне мислення, застосування історичного досвіду	План + презентація PowerPoint або постер (3–5 хв)

Практичне заняття

Тема 10. Освітній рух періоду Першої світової війни та визвольних змагань за українську державність

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати розвиток освіти на українських землях у період Першої світової війни та визвольних змагань, оцінювати освітню політику українських урядів 1917–1919 рр., досліджувати діяльність учительських громадських організацій і педагогічних журналів, розуміти зміст проєкту єдиної школи в Україні та критично оцінювати внесок видатних педагогів і громадських діячів у розвиток національної освіти.

Питання для обговорення:

1. Школа й освіта на українських землях у роки Першої світової війни.
2. Освітня політика українських урядів 1917 – 1919 рр.
3. Роль учительської громадськості у реалізації освітньої політики.
4. Діяльність Товариства шкільної освіти та Всеукраїнської спілки учителів.
5. Роль педагогічного журналу «Вільна українська школа» у розвитку національної освіти і педагогічної думки.
6. Зміст проєкту єдиної школи в Україні.
7. Освітні процеси на західноукраїнських землях у добу ЗУНР.
8. Основні положення творчої спадщини визначних громадських діячів і педагогів (М. Грушевський, І. Огієнко, С. Русова, С. Сірополко, І. Стешенко, С. Черкасенко).

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Наскільки освітня політика українських урядів 1917–1919 рр. могла реально забезпечити єдину національну школу в умовах війни та державної нестабільності?
- Чи роль учительської громадськості була визначальною у реалізації освітніх реформ, чи вона носила переважно символічний характер?
- Які сильні та слабкі сторони діяльності Товариства шкільної освіти та Всеукраїнської спілки учителів?
- Чи педагогічний журнал «Вільна українська школа» більше формував освітню думку, чи відображав її?
- Наскільки проєкт єдиної школи відповідав потребам українського суспільства та міжнародним стандартам освіти того часу?

- Чи освітні практики ЗУНР можна вважати прикладом успішної інтеграції педагогічних ідей в умовах державного формування?
- Які ідеї видатних педагогів 1917–1919 рр. можна застосувати сьогодні, а що втратило актуальність через зміни соціально-політичного контексту?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Аналіз проєкту єдиної школи	Студенти вивчають зміст проєкту єдиної школи в Україні та оцінюють його сильні та слабкі сторони	Створити таблицю із характеристиками проєкту: цілі, структура, навчальні предмети, методи, очікувані результати	Усвідомлення історичного значення проєкту та критичне мислення щодо його ефективності	Таблиця + усна презентація (3–5 хв)
Рольова гра «Громадська педагогіка 1917–1919 рр.»	Студенти відтворюють діяльність педагогічних організацій (Товариство шкільної освіти, Всеукраїнська спілка учителів) та обговорюють освітні проблеми того часу	Розподіл ролей (учителі, чиновники, громадські діячі), підготовка коротких діалогів або засідання, відтворення обговорення проблем	Розуміння ролі громадських організацій у формуванні освіти, розвиток креативних та комунікативних навичок	Міні-сценка/ рольова гра на занятті (5–7 хв)

Практичне заняття

Тема 11. Українська школа і педагогіка у 1920-х – 1980-х рр.

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати розвиток української школи та педагогіки у 1920-х – 1980-х рр., оцінювати зміни освітньої політики держав, до складу яких входили українські землі, досліджувати педагогічну спадщину А. Макаренка, Г. Ващенка та В. Сухомлинського, розуміти тенденції розвитку школи та освіти, а також критично оцінювати роль гуманістичних засад у навчанні та вихованні дітей і підготовці вчителя-вихователя.

Питання для обговорення:

1. Причини суттєвих змін в освітній політиці урядів держав, до складу яких увійшли українські землі після поразки національних визвольних змагань.
2. Зміст освітніх процесів 1920-х – 1930-х рр. в Україні в умовах радянської влади та особливості на західноукраїнських землях.
3. Педагогічна діяльність і головні положення творчої спадщини А. Макаренка.
4. Провідні ідеї педагогічної спадщини Г. Ващенка.
5. Тенденції розвитку школи і педагогіки в Україні у 1940-х – 1980-х рр.
6. Мета, завдання, зміст і результати державних освітніх реформ цього періоду.
7. Науково-педагогічна діяльність В. Сухомлинського та відродження гуманістичних засад у теорії і практиці української школи післявоєнного періоду.
8. Навчання і виховання дітей шестирічного віку та ідея становлення вчителя-вихователя у творчій спадщині В. Сухомлинського.

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Чи зміни в освітній політиці 1920–1930-х рр. були радше ідеологічними чи освітніми, і як це впливало на якість навчання?
- Наскільки педагогічні ідеї А. Макаренка були універсальними і застосовними поза радянським контекстом?
- Чи ідеї В. Сухомлинського про вчителя-вихователя можуть бути адаптовані до сучасної української школи?
- Чи гуманістичні підходи В. Сухомлинського реально впливали на дітей, чи вони залишалися теоретичними моделями?
- Які уроки педагогічної спадщини Г. Ващенка актуальні сьогодні, а що втратило практичну цінність?
- Чи освітні реформи 1940–1980-х рр. сприяли розвитку творчої особистості учня, чи обмежували її стандартизацією?

– Як поєднання радянської ідеології та педагогічних практик формувало специфіку української школи того часу?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Порівняльний аналіз педагогічних систем	Студенти порівнюють педагогічні ідеї А. Макаренка, Г. Ващенко та В. Сухомлинського, визначають спільні риси та відмінності	Скласти таблицю з критеріями: мета виховання, методи, організація навчання, гуманістичний аспект	Усвідомлення різних підходів до виховання, розвиток аналітичного мислення	Таблиця + усна презентація (3–5 хв)
Рольова гра «Школа 1940–1980-х рр.»	Студенти відтворюють навчальний процес у школі радянського періоду та обговорюють застосування гуманістичних підходів В. Сухомлинського	Розподіл ролей (учні, вчителі, завідувачі), підготовка коротких сцен або діалогів, відтворення уроку та виховної години	Розуміння історичної практики навчання і виховання, розвиток креативних та комунікативних навичок	Міні-сценка/ рольова гра на занятті (5–7 хв)

Практичне заняття

Тема 12. Відродження національної освіти і педагогічної думки в умовах незалежної України

Мета: формувати у студентів уміння аналізувати розвиток національної освіти та педагогічної думки в умовах незалежної України, оцінювати напрями і зміст освітніх реформ 1990-х – початку 2000-х рр., досліджувати впровадження державних стандартів початкової та дошкільної освіти, визначати стан і проблеми сучасної школи, а також критично оцінювати досягнення і напрями розвитку української педагогічної науки та історико-педагогічних досліджень.

Питання для обговорення:

1. Необхідність докорінної перебудови системи освіти в Україні з проголошенням незалежності.
2. Основні напрями та зміст реформ освіти 1990-х – початку 2000-х рр.
3. Відображення реформ у законодавчих освітніх документах.
4. Стан і проблеми сучасної школи.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти та його впровадження у навчально-виховний процес.
6. Державний стандарт дошкільної освіти та шляхи його реалізації.
7. Розвиток української педагогічної науки за роки незалежності та її найвидатніші представники.
8. Напрями і зміст історико-педагогічних досліджень у сфері початкової та дошкільної освіти на межі XX – XXI ст.

Дискусійне обговорення проблемних запитань:

- Наскільки освітні реформи 1990-х – початку 2000-х рр. були продиктовані потребами суспільства, а не політичними процесами?
- Чи впровадження державного стандарту початкової освіти відповідає сучасним педагогічним потребам учнів і вчителів?
- Які виклики виникають при реалізації державного стандарту дошкільної освіти в різних регіонах України?
- Наскільки сучасна школа здатна поєднувати національні традиції та європейські освітні стандарти?
- Які напрями педагогічної науки останніх трьох десятиліть мають найбільший практичний вплив на розвиток освіти?
- Чи історико-педагогічні дослідження допомагають вирішувати сучасні проблеми початкової та дошкільної освіти, чи залишаються академічними?
- Як сучасна педагогічна думка формує підхід до вчителя-вихователя та компетентності учнів у контексті євроінтеграції?

Практичні завдання:

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Аналіз реформ освіти	Студенти досліджують основні напрями реформ 1990-х – початку 2000-х рр. та їх відображення у законодавчих документах	Підготувати хронологічну таблицю реформ із зазначенням цілей, змісту та результатів	Усвідомлення історії становлення сучасної освіти, розвиток аналітичних навичок	Таблиця + усна презентація (3–5 хв)
Проект впровадження державного стандарту	Розробити міні-проект впровадження державного стандарту початкової або дошкільної освіти у вигляді навчального осередку	Скласти план: цілі, структура, методи, очікувані результати; підготувати коротку презентацію	Навички проектування освітнього процесу, критичне мислення, практична орієнтація на сучасні стандарти	План + презентація PowerPoint або постер (3–5 хв)

6. Самостійна робота

6.1 Організація самостійної роботи з дисципліни «Історія педагогіки»

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача. Навчальний матеріал, передбачений навчальним планом для засвоєння здобувачем в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальними матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять. Перевірка результатів самостійної роботи здобувача на індивідуальних заняттях (консультаціях). Вони проводяться в позааудиторний час за окремим графіком, складеним кафедрою. Самостійна робота є обов'язковим модулем освітньої компоненти «Інноваційні педагогічні технології в дошкільній та інклюзивній освіті» та передбачає виконання практичних завдань по кожній із тем дисципліни, на які відведено години для самостійної роботи. Здобувач виконує усі завдання, відведені для самостійної роботи.

Назва завдання	Зміст завдання	Як виконати	Очікуваний результат	Форма подачі
Педагогічна афіша	Студенти створюють афішу з головними педагогічними ідеями певного історичного періоду	Вибрати період (наприклад, доба Просвітництва), оформити ключові постулати, ілюстрації, цитати	Візуалізація педагогічних ідей, розвиток креативного мислення	Афіша або плакат
Інтерв'ю з історичною постаттю	Симуляція інтерв'ю з визначним педагогом минулого (Коменський, Сухомлинський, Макаренко)	Підготувати запитання та відповіді від імені постаті, провести «інтерв'ю»	Поглиблене розуміння педагогічних ідей через персоніфікацію	Усна рольова гра (5 хв)
Педагогічний комікс	Створення короткого коміксу, що ілюструє методику навчання або виховання конкретного періоду	Обрати історичний випадок або ідею, намалювати 3–5 сцен з поясненнями	Розвиток візуального мислення та креативності	Комікс на аркуші або у цифровому форматі
Освітній «детектив»	Аналіз причин невдач або успіхів освітніх реформ у різні епохи	Розробити коротку «справу» з фактами, подати версії і знайти рішення	Розвиток аналітичного та критичного мислення	Усна презентація або письмовий звіт
Педагогічна карта впливів	Створення карти, що показує, як ідеї зарубіжних педагогів впливали на розвиток української освіти	Вибрати 2–3 ідеї, простежити їхній шлях в Україні	Усвідомлення історичних зв'язків та трансформації ідей	Графічна карта + усна презентація
Веб-дослідження «Школа майбутнього»	Студенти розробляють концепцію сучасної школи, використовуючи уроки історії педагогіки	Застосувати історичні педагогічні ідеї до сучасної моделі навчання	Розвиток проектних та критичних навичок	Презентація PowerPoint або макет
Педагогічна подкаст-розмова	Запис короткого подкасту про розвиток педагогічної	Підготувати сценарій, ролі, обговорення 2–3	Розвиток комунікативних	Аудіозапис 3–5 хв

	думки певної епохи	ідей	навичок і умінь стисло викладати інформацію	
Відео-репортаж «День у школі ХХ століття»	Студенти відтворюють навчальний день у школі певної історичної доби	Підготувати сценарій, ролі, костюми, коротке відео	Розуміння освітньої практики минулого, розвиток креативності	Відео 3–5 хв
Міні-дослідження «Вплив педагогів на сучасну освіту»	Студенти аналізують, як конкретні ідеї Макаренка, Сухомлинського, Коменського використовуються сьогодні	Зібрати приклади, підготувати висновки	Усвідомлення історичного та сучасного значення педагогічних ідей	Письмовий звіт + усна презентація
Освітній дебат «Традиції vs Інновації»	Дискусія щодо пріоритетів у вихованні та навчанні: історичні традиції чи сучасні інновації	Розділити групу на два табори, підготувати аргументи	Розвиток критичного мислення, аргументації та командної роботи	Усна дебатна сесія (10 хв)

7. Тренінг з дисципліни «Історія педагогіки»

Тема: «Видатні педагоги і системи освіти: історичний та сучасний аналіз»

Мета: сформувати у студентів навички аналізу педагогічних систем, критичної оцінки педагогічної спадщини видатних педагогів та умінь презентувати педагогічні концепції з використанням сучасних презентаційних технологій.

Хід заняття:

I. Підготовчий етап (індивідуальна робота)

Кожен студент обирає одного з 15 відомих педагогів, пов'язаних із початковою та дошкільною освітою (Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталотці, Й. Гербарт, Ф. Фребель, М. Монтессорі, Р. Штайнер, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський, Х. Алчевська, Б. Грінченко, С. Русова, М. Драгоманов).

Студент готує **повноцінну презентацію** педагогічної системи (13-15 слайдів): мета, принципи, методи, організація навчання та виховання, приклади застосування, вплив на сучасну освіту та ін.

II. Групова робота

Студенти об'єднуються в групи по 3–4 особи.

Узагальнюють інформацію про педагогічні системи, обговорюють подібності, відмінності та сучасне застосування.

III. Презентаційний етап

Кожна група презентує систему одного або кількох педагогів (5 хв на групу).

Подача презентації має бути структурована: історичний контекст, ключові ідеї, практичні методи, сучасне застосування.

IV. Обговорення та аналіз

Решта груп ставить запитання, порівнює та оцінює практичну значущість ідей.

Вчитель підсумовує ключові висновки та історико-педагогічне значення представлених систем.

8. Методи навчання

В освітньому процесі застосовуються: лекції; практичні заняття; індивідуальні заняття; фасилітаційні методи дискусійного обговорення проблемних запитань, схематизація педагогічних процесів і явищ; розв'язування історико-педагогічних задач/кейсів; самостійне виконання практичних завдань; виконання завдань з тренінгу.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

В процесі вивчення дисципліни «Історія педагогіки» використовують наступні методи оцінювання навчальної роботи здобувачів за 100-бальною шкалою:

- поточне опитування;
- оцінювання участі в дискусійному обговоренні проблемних запитань;
- тестовий самоконтроль;

- оцінювання виконання практичних завдань;
- оцінювання виконання модульного контролю;
- оцінювання виконання тренінгу;
- оцінювання самостійної роботи студентів.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Історія педагогіки» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10 %	10 %	10 %	10 %	5%	15%	40
Поточне оцінювання*	Модульний контроль	Поточне оцінювання*	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час опитування на практичних заняттях	Оцінка за виконані 50 тестів по 1 балу та 2 теоретичних питання по 25 балів	Середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час опитування на практичних заняттях	Оцінка за виконані 50 тестів по 1 балу та 2 теоретичних питання по 25 балів	Оцінка за виконане тренінгове завдання – проєкт	Оцінка за виконані завдання самостійної роботи	Оцінка за 25 тестів по 1 балу, 2 теоретично-творчих питання і 2 історико-педагогічні кейси

**Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок отриманих під час занять (кожен здобувач має бути оцінений кожного практичного заняття). Пропуски практичних занять обов'язково відпрацьовуються в години консультацій, в іншому випадку вони вважаються оцінкою «0» та враховуються при визначенні середнього арифметичного.*

***Оцінювання теоретичних питань модульного контролю відбувається відповідно до таблиці критеріїв оцінювання усної або письмової відповіді.*

Оцінювання поточного опитування під час практичного заняття відбувається в обсязі 100 балів: 50 балів – по 25 балів за відповіді на питання для обговорення та участь у дискусійному обговоренні проблемних запитань, 50 балів – за виконання 2 практичних завдань із запропонованих. Оцінка за питання для обговорення виставляється відповідно до таблиці критеріїв оцінювання усної або письмової відповіді; за виконання практичного завдання – таблиці критеріїв оцінювання виконання практичного завдання під час поточного оцінювання.

Таблиця критеріїв оцінювання усної або письмової відповіді

Бали / Критерій	0 балів	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
1. Повнота відповіді (усна/письмова)	Відсутня відповідь або повністю не за темою	Дуже коротка, уривчаста, не розкриває питання	Лише часткове розкриття теми, значні пропуски	Тема загалом розкрита, однак бракує важливих аспектів	Відповідь майже повна, охоплено основні аспекти	Повна, вичерпна відповідь із висвітленням усіх аспектів
2. Точність і правильність викладу (усного/письмового)	Повністю неправильна відповідь	Переважають грубі помилки	Значні неточності та спотворення понять	Загалом правильно, але є деякі неточності	Майже без помилок, є поодинокі неточності	Абсолютна правильність, наукова точність
3. Глибина розуміння	Не виявляє розуміння	Поверхневе розуміння	Обмежене пояснення, без глибини	Часткове пояснення причинно-наслідкових зв'язків	Достатнє розуміння, пояснення із прикладами	Глибоке розуміння, узагальнення, системне пояснення
4. Аргументованість відповіді (усної/письмової)	Відсутні аргументи	Аргументів мало, вони непереконливі	Аргументів достатньо, але без підтвердження	Аргументи є, але не завжди переконливі	Аргументована відповідь із прикладами	Сильна аргументація з прикладами, доказами, посиланнями
5. Застосування теорії на практиці (усне/письмове обґрунтування)	Відсутнє	Немає прикладів, лише абстрактні твердження	Наведено приклади, але недоречні	Доречні приклади, але неповні	Практичні приклади доречні та різноманітні	Теорія застосована вдало, наведено яскраві й різноманітні приклади

**Таблиця критеріїв оцінювання виконання
практичних завдань під час поточного оцінювання**

Критерій	0 балів	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
1. Використання елементів інноваційної технології	Елементи технології відсутні	Є лише згадка без реалізації	Використано частково	Реалізація є, але з обмеженою ефективністю	Використано вдало, але не повністю	Елементи інтегровані гармонійно й ефективно
2. Чіткість і зрозумілість сформульованої завдання для дітей	Завдання незрозуміле	Дуже нечітке, викликає труднощі	Частково зрозуміле, але потребує уточнень	Зрозуміле, але не завжди чітко сформульоване	Переважно чітке й зрозуміле	Абсолютно чітке, просте й доступне
3. Дидактична цінність фрагмента	Не має навчальної цінності	Дуже низька	Обмежена	Має дидактичну цінність, але недостатню	Висока цінність, корисне завдання	Максимальна дидактична цінність
4. Комунікативні навички при подачі (усна/письмова форма)	Відсутні	Дуже низького рівня, важко зрозуміти	Низького рівня, висловлювання нечіткі	Формулювання достатньо зрозумілі, але з недоліками	Формулювання виразні, зрозумілі	Володіння вільною, професійною комунікацією
5. Самостійність у підготовці	Відсутня	Мінімальна самостійність	Часткова, з опорою на готові матеріали	Виконано переважно самостійно	Високий рівень самостійності	Повністю авторський підхід

Оцінка за виконання завдання тренінгу – 100 балів.

Кожне з п'яти тренінгових занять оцінюється за 4-ма критеріями, кожен із яких максимально — 5 балів. Разом: 4 критерії × 5 балів = 20 балів за одне заняття, 5 занять × 20 балів = 100 балів загалом. Критерії відображають сутність тренінгової роботи: активність, розуміння, командність і рефлексію — тобто всі ключові складові професійного розвитку педагога.

Критерії оцінювання презентації педагогічної системи (100 балів)

Бал	Зміст презентації	Аналітичність і критичне осмислення	Візуальне оформлення та креативність	Комунікація та командна робота	Відповіді на запитання та обговорення
1–5	Тема лише загальна, факти помилкові, ключові положення відсутні	Відсутній аналіз, лише відтворення фактів	Тільки текст, без ілюстрацій і графіки	Студенти не взаємодіють, один говорить все	Не відповідає або некоректно
6–10	Інформація неповна, основні методи опущені	Слабкий або базовий аналіз, поверхневе порівняння	Мінімальні візуальні елементи або 1–2 схеми	Часткова взаємодія, інші пасивні	Відповідає частково, без аргументів
11–15	Основні положення системи викладені, але без деталей та прикладів	Аналіз частково аргументований, виділені основні особливості	Деякі графіки/слайдів, оформлення слабке	Робота узгоджена, але деякі частини слабо координовані	Відповіді аргументовані, але прикладів мало
16–20	Інформація повна, структурована, з прикладами застосування	Детальний аналіз з аргументами, виділені сильні та слабкі сторони	Презентація логічна, наочна, деякі інтерактивні елементи	Всі учасники активно беруть участь, розподіл ролей чіткий	Відповіді чіткі, аргументовані, частково порівняння з іншими системами
21–25	Максимально повна, структурована, інтегрована, усі аспекти системи охоплені	Глибокий, критично обґрунтований аналіз, порівняння з іншими системами	Максимально креативна, інтерактивна, захоплююча	Максимально ефективна командна робота, кожен учасник повністю залучений	Відповіді чіткі, аргументовані, з прикладами і порівняннями, демонстрація глибокого розуміння

Оцінювання виконання завдань самостійної роботи здійснюється відповідно до таблиці, критеріїв оцінювання завдань для самостійної роботи (максимум – 10 балів за одне завдання; як результат – 100 балів за обраний варіант виконаних завдань самостійної роботи).

Таблиця критеріїв оцінювання завдань для самостійної роботи

Критерій оцінювання	0 балів	1 бал	2 бали
Змістовна	Відсутні або суттєво	Розкрито лише частину	Повністю відображено

<i>повнота</i>	спотворені основні елементи теми; схема/алгоритм не розкриває суті питання.	змісту, деякі елементи неповні або неузгоджені.	зміст питання; усі елементи розкриті й логічно пов'язані.
<i>Логічна послідовність та структурованість</i>	Відсутня логіка побудови; елементи хаотичні, не мають зв'язків.	Логіка частково простежується, але є порушення послідовності або структурної узгодженості.	Вибудовано чітку, логічну структуру з послідовними зв'язками між елементами.
<i>Наукова обґрунтованість і термінологічна точність</i>	Використано некоректні поняття або допущено змістові помилки.	Переважно правильні поняття, але є окремі неточності або спрощення.	Точне використання педагогічних термінів, наукова достовірність і коректність формулювань.
<i>Візуальна наочність і оформлення</i>	Відсутня чіткість подання; схема нечитабельна, без структури, важка для сприйняття.	Частково структурована; оформлення зрозуміле, але має недоліки у графіці чи узгодженості.	Візуально чітка, логічно оформлена, зрозуміла, з правильним використанням символів або блоків.
<i>Творчий підхід та самостійність виконання</i>	Робота поверхнева, без власних ідей; є ознаки копіювання з джерел.	Є спроба власної інтерпретації, але недостатньо глибока або шаблонна.	Робота має оригінальні рішення, власну логіку побудови та свідчить про самостійність мислення.

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ЄКТС
90–100	“Відмінно”	A (відмінно)
85–89	“Добре”	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	“Задовільно”	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	“Незадовільно”	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
01–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор і проєкційний екран / телевізор	1-12
2.	Програмне забезпечення базових інформаційних технологій (Google Chrome/Firefox/інше)	1-12
3.	Наявність доступу до мережі «Інтернет»	1-12
4.	Персональні комп'ютери / ноутбуки	1-12
5.	Програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять в онлайн-режимі (за необхідності)	1-12
6.	Навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-12

7.	Інструменти Microsoft Office (Word, Power Point тощо)	1-12
8.	Ліцензійне програмне забезпечення (OC Windows)	1-12
9.	Фліпчарт	1-12
10.	Матеріали та обладнання навчально-методичної лабораторії дошкільної та початкової освіти «WUNU kids land»	1-12
11.	Матеріали, довідники та обладнання лабораторії «Гуманітарні студії: історія та педагогіка»	

11. Рекомендовані джерела інформації

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, «Либідь», 2006. 424 с.
2. Демченко О. П. Практикум з історії педагогіки: навчально-методичний посібник для викладачів історії педагогіки, на допомогу студентам педагогічних ВНЗ під час самостійного вивчення теоретичних основ, підготовки до семінарських і практичних занять. Київ: Видавничий дім «Слово», 2012. 323 с. <https://surl.li/pvpmnr>.
3. Джаман Т. В. Історія педагогіки України: підручник. Київ: Новий світ-2000, 2020. 288 с.
4. Завгородня Т. К., Прокопів Л. М., Стражнікова І. В. Завгородня Т.К. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2014. 160 с. <https://surl.li/donrma>.
5. Калита Н., Даниляк Р. Історія педагогіки початкової освіти: методичні матеріали до семінарських занять та самостійної роботи. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2022. <https://surl.li/wpzkzs>
6. Кочубей Т. Д. Розвиток української педагогічної думки другої половини XVII-XVIII століття крізь призму вітчизняних досліджень: автореферат дис. ...доктора пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 2013. 44 с. <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/5045>
7. Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ ст. Тернопіль, 1996. 290 с.
8. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. 436 с.
9. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. Тернопіль. 1994. 360 с.
10. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч. метод. посібник. Вид. 4-ге. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 190 с. <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/12293>.
11. Левківський М. В., Пащенко Д. І. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 380 с.
12. Любар О. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія. Київ: «Знання», 2003. 766 с.
13. Малихін А. О. Історія педагогіки в схемах, таблицях, ілюстраціях: навч. посіб. Харків : ПромАрт, 2019. 324 с.
14. Мешко О. І., Янкович О.І., Мешко Г.М. Короткий виклад курсу «Історія зарубіжної школи і педагогіки»: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТДПУ. 2012. 82 с
15. Мешко О. І., Янкович О.І., Мешко Г.М. Короткий виклад курсу «Історія української школи і педагогіки»: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТДПУ, 2012. 95 с.
16. Нестор Г. Історико-педагогічні рефлексії: питання кризи і розвитку історії педагогіки. *Науковий журнал (історико-педагогічний)*. 2017.
17. Руденський Р. Освітній потенціал настільних ігор для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку: історія та сучасність. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2024. Випуск 2. С. 87-93. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-2-87-93>.
18. Руденський Р. Формування пізнавальної активності та самостійності старших дошкільників у педагогічній системі Марії Монтессорі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2024. Випуск 40. С. 192-204. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2024.40.12259>.
19. Скільський Д. М. Історія української педагогіки. Ілюстрований навч. Посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан., 2012. 340 с.
20. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1: навч. посібник / За ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. 624 с.
21. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 2: навч. посібник / За ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. 552 с.
22. Улюкаєва І. Г. Історія дошкільної педагогіки: підручник. Київ : Видавничий дім «Слово»,

2016. 424 с.

23. Хрестоматія з української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський. навч. посіб. / Укл. В. Кравець, О. Мешко. Київ: Грамота, 2008. 768 с.
24. Янкович О. І. Історія педагогіки в контрольних, тестових, практичних та самостійних завданнях. Тернопіль: ТДПУ, 2002. 59 с.